

Kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderende praksis

Kompetanseløftet er et tiltak for ledere og ansatte i barnehager, skoler og PP-tjenesten, og skal bidra til at den spesialpedagogiske hjelpen er tett på de barna som har behov for det.

Målet er at alle barn og unge opplever et godt tilpasset og inkluderende tilbud i barnehage og skole.

ARTIKKEL | SIST ENDRET: 17.01.2024

Høsten 2023 inviterte vi til fire regionale erfaringskonferanser om arbeidet med kompetanseløftet. Her kan du se et utvalg av de lokale og nasjonale innleggene.

Kompetanseløftet skal være et varig kompetanseløft på det spesialpedagogiske feltet, og skal bidra til at alle kommuner og fylkeskommuner har tilstrekkelig kompetanse tett på barna og elevene for å kunne forebygge, fange opp og gi et inkluderende og tilpasset pedagogisk tilbud til alle, inkludert barn og elever med behov for særskilt tilrettelegging.

Hva består kompetanseløftet av?

Kompetanseløftet består av tilskudd til kollektiv etterutdanning, utvikling av relevante nettressurser og kompetansepakker og videreutdanningstilbud i spesialpedagogikk.

Hoveddelen av kompetanseløftet er tilskudd til kollektiv etterutdanning i barnehage og skole. Gjennom tilskuddsordningen skal kommuner og private eiere, barnehager og skoler vurdere kompetansebehov og gjennomføre kollektive kompetansetiltak. Ordningen skal bidra til å bygge en grunnleggende kompetanse for å ivareta inkludering og tilrettelegging i tråd med målsettingene for kompetanseløftet.

Barnehage- og skoleeiere kan også søke om tilretteleggingsmidler eller vikar- og stipendmidler for videreutdanning i spesialpedagogikk for lærere. I tillegg vil Utdanningsdirektoratet i perioden fram til 2025 vurdere behov for nye eller utvidete videreutdanningstilbud både for ledere, lærere, PP-tjenesten og andre deler av støttesystemet, og nettbaserte støtteressurser og kompetansepakker.

I arbeidet med Kompetanseløftet er det viktig med tilgang til faglige støtteressurser. Utdanningsdirektoratet, i samarbeid med Statped og andre fagmiljøer, videreutviklet nettsidene om spesialpedagogikk og inkluderende praksis, og utviklet en kompetansepakke om inkluderende praksis. Denne skal støtte barnehager, skoler og PP-tjenester når de jobber i profesjonsfellesskap med sin kompetanseutvikling.

Oppfølgingsordningen skal bidra til at kommuner med svake resultater på sentrale områder av opplæringen over tid får hjelp til å skape bedre læringsmiljø og læringsresultater for elevene i kommunen. I oppfølgingsordningen får kommunen tilbud om støtte og veiledning over en periode på 3 år.

Hva er målet med kompetanseløftet?

Ansatte i barnehager og skoler trenger kompetanse til å forebygge utenforskap, fange opp utfordringer og gi et inkluderende og tilpasset pedagogisk tilbud til alle, inkludert de som har behov for særskilt tilrettelegging.

PP-tjenesten er en viktig del av laget rundt barna og elevene og skal bidra til at barna og elevene får den hjelpen de trenger, når de trenger den. Det er et mål at PP-tjenesten skal være mer til stede i barnehager og skoler, slik at de i større grad kan bidra til å forebygge vansker og tilpasse tilbudene til mangfoldet i barne- og elevgruppen.

Gjennom kompetanseløftet skal kompetansen til de ansatte i PP-tjenesten og det øvrige laget rundt barna og elevene styrkes, slik at de samlet kan bidra til et inkluderende, likeverdig og tilpasset tilbud for alle.

Målet er at:

- alle barn og elever opplever å få et godt tilpasset og inkluderende tilbud i barnehage og skole.
- alle barn og unge skal få mulighet til utvikling, mestring, læring og trivsel - uavhengig av sine forutsetninger.
- barnehager, skoler, PP-tjenesten og andre i laget rundt barnet og eleven må jobbe sammen for å skape et inkluderende fellesskap.
- det pedagogiske tilbudet må tilpasses slik at alle får et best mulig utgangspunkt for utvikling og læring.

Dette innebærer at kommuner, fylkeskommuner og private eiere skal:

- se det allmennpedagogiske og spesialpedagogiske tilbudet i sammenheng
- ha samarbeidskompetanse for å kunne bygge et godt lag rundt barna og elevene
- ha kompetanse på vanlige utfordringer, men også sammensatte og relativt komplekse utfordringer
- ha kompetanse til å se når det vil være nødvendig å hente inn spesialisert kompetanse og veiledning fra Statped

Arbeidet med kompetanseløftet må ses i sammenheng med rammeplan for barnehagen og fagfornyelsen i skolen.

Vurdering av kompetansebehov

Kompetanseløftet skal bygge på lokale vurderinger av behov for kompetanse, i samarbeid med universitet eller høgskole.

Aktuelle kompetansebehov kan være grunnleggende kompetanse om inkludering og tilrettelegging, kompetanse på vanlige vanskeområder som dysleksi, lærevansker, ADHD, atferdsvansker og organisering og ledelse.

Det er barnehage- og skoleeiers ansvar å legge til rette for at barnehagene og skolene har nødvendig kompetanse for å nå målene i kompetanseløftet. Les mer om å vurdere behov, sette mål og planlegge tiltak. Kommunene må også vurdere hvordan ulike satsinger knyttet til barn og unge kan samordnes for å gi best mulig

utbytte lokalt.

Siden kompetanseløftet skal omfatte hele laget rundt barna og elevene, vil kommunene ha et ekstra ansvar for å vurdere det samlede kompetansebehovet. Det vil si at kompetansebehovet må vurderes både hos ledere og ansatte i barnehager og skoler, i PP-tjenesten og det øvrige støttesystemet.

Kompetansebehovet skal vurderes ut fra de utfordringene som blir avdekket om inkludering og tilrettelegging, og hvordan man ønsker å bedre situasjonen. I denne vurderingen vil det være viktig å inkludere ansatte og å legge til rette for at barn, unge og deres foresatte også får bli hørt om sine behov.

Vurderingene må gjøres i lys av Statpeds endrede mandat, der deres støtte primært skal gjelde barn med varige og komplekse behov. Se mer om kompetanseløftet også hos Statped.

Hvordan få tilskudd til deltakelse i kompetanseløftet?

Det er statsforvalteren i det enkelte fylke som har ansvar for forvaltning av tilskuddsordningen, og som tildeler midler etter prioritering i samarbeidsforumet.

For å delta i kompetanseløftet må barnehage- og skoleeiere melde sine kompetansebehov til samarbeidsforumet i fylket. Dette skal være basert på en lokal kartlegging av kompetanse- og tilretteleggingsbehov på området spesialpedagogikk og inkluderende praksis. Planer og tiltak skal være forankret i kommunale eller private eieres planer.

Frist for å melde kompetansebehov er i februar hvert år, og endelig beslutning om tildeling i de enkelte fylkene skjer innen utgangen av april hvert år. Ta kontakt med hver enkelt statsforvalter for mer informasjon om prosessen rundt tildeling.

Tiltakene skal planlegges og gjennomføres i et forpliktende partnerskap med aktuelt universitet eller høgskole, og bidra til nødvendig overføring av kompetanse fra Statped. Rolle- og ansvarsfordelingen i kompetanseløftet er den samme som i tilskuddsordningen for lokal kompetanseutvikling i barnehage og grunnskole.

Oppbygning, roller og ansvar

Hvem kan delta i kompetanseløftet?

Kompetanseløftet er tverrfaglig og retter seg mot barnehage- og skoleeiere, ledere og ansatte i barnehage, PP-tjenesten og andre tverrfaglige tjenester i kommunene og fylkeskommunene. Eksempler på andre tverrfaglige tjenester er helsestasjoner og skolehelsetjenesten, barnevern, barne- og ungdomspsykiatrisk tjeneste (BUP) og andre sosiale tjenester.

Kommuner og fylkeskommuner har et særskilt ansvar for oppfølging av kompetanseløftet, både som eiere av barnehager og skoler og som ansvarlige for fellestjenester som PP-tjenesten, helsetjenester og sosiale tjenester.

Private barnehager og friskoler skal delta i kompetanseløftet på lik linje som de kommunale. Hensikten med kompetanseløftet er å styrke laget rundt barnet/eleven, derfor må de private eierne inngå et samarbeid med de kommunale støttetjenestene som for eksempel PP-tjenesten, barnevern og andre i den kommunen barnehagen eller skolen geografisk tilhører.

Private og kommunale eiere kan samarbeide om et tiltak, men det er også mulig for private eiere å ha egne tiltak i samarbeid med kommunale støttetjenester.

Fylkeskommunen og videregående opplæring inngår i målgruppen for kompetanseløftet, og dette gjelder også yrkesfaglige utdanningsprogrammer. Fylkeskommunen kan da også inkludere fagopplæring i bedrift dersom det er aktuelt med utgangspunkt i deres vurdering av kompetansebehov. Det vil være mulig for fylkeskommunen å se midler fra kompetanseløftet og midler fra tilskuddsordning ordning for lokal kompetanseutvikling i fag- og yrkesopplæring i sammenheng.

Historikk og oppbygning

Kompetanseløftet ble varslet i stortingsmeldingen Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO i 2020. Kompetanseløftet skal bygges opp over fem år (2020-2024), og ses i tett sammenheng med omorganiseringen i Statped. Fra 2025 skal kompetanseløftet være en varig ordning som skal bidra til å utvikle og vedlikeholde kompetansen på feltet.

Samtidig skal oppgavene til Statped (statlige spesialpedagogiske støttetjenester) bli tydeligere og mer spisset for barn med varige og omfattende behov. Endringene i Statped iverksettes i løpet av en femårsperiode, og i denne perioden skal kommuner og fylkeskommuner gjennom kompetanseløftet videreutvikle sin kompetanse både på de mest vanlige spesialpedagogiske utfordringene, men også på sammensatte og relativt komplekse utfordringer.

Kompetanseløftet er en del av tilskuddsordningen for lokal kompetanseutvikling.

Kommunens rolle i kompetanseløftet

I kompetanseløftet er kommunens rolle mer omfattende enn å være barnehage- og skoleeier eller barnehagemyndighet. Rollen som eier er også viktig her, men i tillegg har kommunen et ansvar for PP-tjenesten og det øvrige støttesystemet i laget rundt barna og elevene.

Dette kommunale ansvaret gjelder for barn og elever både i offentlige og private barnehager og skoler. Kommunedirektøren har utfra kommuneloven et samordningsansvar, det betyr at kommunen må samordne og inkludere PP-tjenesten og andre støttefunksjoner i relevante tiltak.

Statpeds rolle

Som et ledd i å styrke arbeidet mot de brukerne som trenger det mest, skal Statpeds oppgaver i fremtiden konsentreres om de barna og elevene som har størst behov for deres spisskompetanse, mens kommuner og fylkeskommuner må videreutvikle kompetanse for å sikre god oppfølging og tilrettelegging for de fleste barna og elevene.

Endringene i Statped vil iverksettes i løpet av en femårsperiode, og i denne perioden skal kommuner og fylkeskommuner gjennom kompetanseløftet videreutvikle sin kompetanse på de områdene de selv må håndtere framover.

Konferanse om kompetansetiltak

Her kan du se innleggene fra den digitale konferansen om helhet og sammenheng i kompetansetiltak, som vi arrangerte 21. april 2022

Nettbaserte støtteressurser

Her finner dere kompetansepakken Inkluderende praksis.

Statped har i dag en rekke faglige støtteressurser for arbeid med lokal kompetanseutvikling. På Statpeds side om inkludering finner du tiltak og læringsressurser for inkluderende praksis og inkludering av barn og elever med særskilte spesialpedagogiske behov.

Udir utvikler også sine støtteressurser med økt fokus på inkludering og å tydeliggjøre viktige innsatsfaktorer for å bidra til inkluderende fellesskap for barn og unge. I tillegg til en egen side for PPT har Udir utviklet nettsider om spesialpedagogikk og tilrettelegging.